

*А. І. Кузнецова,
Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ*

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

A. Kuznetsova,
Kyiv National University of technology and design

INVESTMENT ENSURING DEVELOPMENT OF THE CONTROLLING AT THE ENTERPRISE

У статті розглянуто питання щодо необхідності та сутності інвестицій, ролі інтелектуальних інвестицій в підвищенні якості управління підприємством у системі контролінгу, напрямів інтелектуальних інвестицій в систему контролінгу.

In article considered the question of need and essence of investments, roles of intellectual investments in business management improvement of quality in system of the controlling, the directions of intellectual investments into controlling system.

Ключові слова: інвестиції, інтелектуальні інвестиції, інформаційні технології, контролінг, кваліфікація.

Key words: investments, intellectual investments, information technologies, controlling, qualification.

ВСТУП

Багаторічна практика господарювання підприємств свідчить, що успішна безперервна діяльність будь-якого підприємства ґрунтується на ефективній і раціональній системі управління й залежить від вчасно прийнятих управлінських рішень стратегічного та оперативного характеру. Основою прийняття таких рішень є концепція контролінгу, яка з кожним роком набуває більшої актуальності.

Динамічний розвиток зовнішнього середовища функціонування підприємства висуває певні вимоги до зміни діючої системи управління. В зв'язку з цим, підтримання практичної діяльності підприємства на належному рівні, утримання тиску з боку конкурентів зводиться до залучення новітніх форм і методів управління, на які необхідні капіталовкладення, тобто інвестиції.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми інвестиційного забезпечення системи управління підприємства досліджувалися в працях таких провідних вчених як І.О. Бланка, Ф.Ф. Бутинця, А.П. Градової, В.Б. Івашкевича, Л.В. Малишевої, С.Н. Петренко, М.С. Пушкаря, Д. Адама, Ю. Блеха, Б. Зірка, Р. Манна, Е. Майера.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є визначення шляхів інвестиційного забезпечення розвитку контролінгу на сучасному підприємстві. Відповідно до цього поставлено такі завдання: дослідити необхідність та сутність інвестицій, визначити роль інтелектуальних інвестицій в підвищенні якості управління підприємством в системі контро-

Рис. 1. Схема функціонування інтелектуальних інвестицій

Джерело: авторська розробка.

лінгу, виділити напрями інтелектуальних інвестицій в систему контролінгу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Управління розвитком підприємства має особливе значення в умовах наростаючих темпів технологічних й економічних змін. Лише комплексна дієва система управління, представлена у вигляді контролінгу, спроможна забезпечити раціональне функціонування та ефективний розвиток підприємства. Найважливішим фактором економічного зростання є інвестиції. Саме вони відіграють ключову роль у покращенні економічної ситуації як підприємства, так і країни.

О.І. Авраменко зазначає, що в широкому трактуванні інвестиції являють собою вкладений капітал з метою подальшого його збільшення. При цьому приріст капіталу повинен бути достатнім, щоб компенсувати інвестору відмову від використання наявних коштів на споживання в поточному періоді, винагородити його за понесений ризик і повернути втрати від інфляції в майбутньому [1].

Контролінг є механізмом економічного управління підприємства. Відповідно контролер-фахівець, який реалізує на підприємстві функції і завдання контро-

лінгу щодо координації цілей і планів підрозділів; забезпечення прозорості понесених витрат; створення і ведення внутрішньо фірмового (управлінського) обліку, орієнтованого на менеджмент; створення методичної та інструментальної бази з управління рентабельністю і ліквідністю підприємства. Така поточна діяльність визначає певні вимоги до професійних та особистих якостей контролера, а також до методичного і технологічного забезпечення. Для відповідності цим вимогам у практику господарювання залучають інтелектуальні інвестиції, що схематично представлено на рисунку 1.

В економічній енциклопедії [2] під інтелектуальними інвестиціями розуміють вкладення коштів у розвиток наукових досліджень і розробок, на підготовку фахівців на різноманітних курсах, ліцензій, "ноу-хау".

Однією зі складових інвестиційного ринку є ринок інтелектуальних товарів і послуг, об'єктом якого виступає особливий товар — інтелектуальна власність [3, с. 23].

Розрізняють кілька видів інтелектуальної власності, які згруповано в таблиці 1.

Науковці І.В. Фурман і Т.В. Пневська виокремили ще один вид інтелектуальної власності. Він не може бути

Таблиця 1. Різновиди інтелектуальної власності

№ л/п	Вид інтелектуальної власності	Характеристика
1	2	3
1	Висловлена власність	власність, захищена авторським правом
2	Інформаційна власність	формується у вигляді практичних та теоретичних знань, навичок, ідей, досвіду, кваліфікації. Ця власність не має правового захисту та реалізується у вигляді інформаційних послуг на контрактній основі через навчання, освіту чи публікації
3	Ліцензійна власність	у вигляді придбаних інвестором прав володіння чи користування, фіскальних ліцензій

Джерело: авторська обробка на основі [3, с. 23; 4].

Рис. 2. Інформаційні джерела контролінгу

Джерело: [6, с. 54].

запатентований через те, що його авторами можуть виступати кілька індивідуумів чи колективів. Така власність має властивість швидко перетворюватися з виключної на суспільне надбання. Прикладом цієї власності слугують окремі ідеї і пропозиції, які реалізуються у законодавчих та нормативних актах, втрачаючи при цьому авторство [4].

У статті [5] визначено ряд найважливіших функцій інвестиції, серед яких: (1) забезпечення конкурентоспроможності продукції й підвищення її якості; (2) структурна перебудова виробництва; (3) створення необхідної сировинної бази для забезпечення ефективного функціонування підприємств; (4) рішення соціальних проблем.

Група вітчизняних науковців А.А. Пересада, О.О. Смірнова, С.В. Онікієнко та О.О. Ляхова виділили, що інтелектуальні інвестиції здійснюються у вигляді:

- придбання виключних прав користування — купівля патентів, ліцензій на винахід, промислові зразки, товарні знаки;
- придбання інформаційних послуг через найманя (залучення) різного роду спеціалістів — вчених і практиків за контрактом чи у вигляді разового придбання

інформаційних послуг (консультування, експертиза чи рекомендації);

— придбання науково-технічної продукції, тобто інтелектуальних товарів у матеріальній формі (проектно-кошторисної документації, програм, методик, ноу-хау);

— вкладень у людський капітал, тобто витрат на освіту, підготовку та перепідготовку кадрів, навчання [3, с. 24].

Оскільки управлінські рішення на підприємстві охоплюють всі сторони його діяльності: виробництво на різних стадіях (для промислових підприємств), збут, фінанси, робота з персоналом, компетентний управлінець має координувати діяльність всіх відділів для досягнення їх найбільш ефективної участі в процесі вирішення поточних, тактичних й стратегічних завдань. Для досягнення цієї мети необхідно володіти певною базою знань.

С.В. Івахненкова і О.В. Мелих виділяють джерела, інформацію з яких використовує контролер в процесі діяльності, зображені на рисунку 2.

Основним джерелом даних в системі контролінгу відповідно обґрунтуванню І.В. Бородушко і Є.К. Васильєвої служить внутрішня облікова інформація,

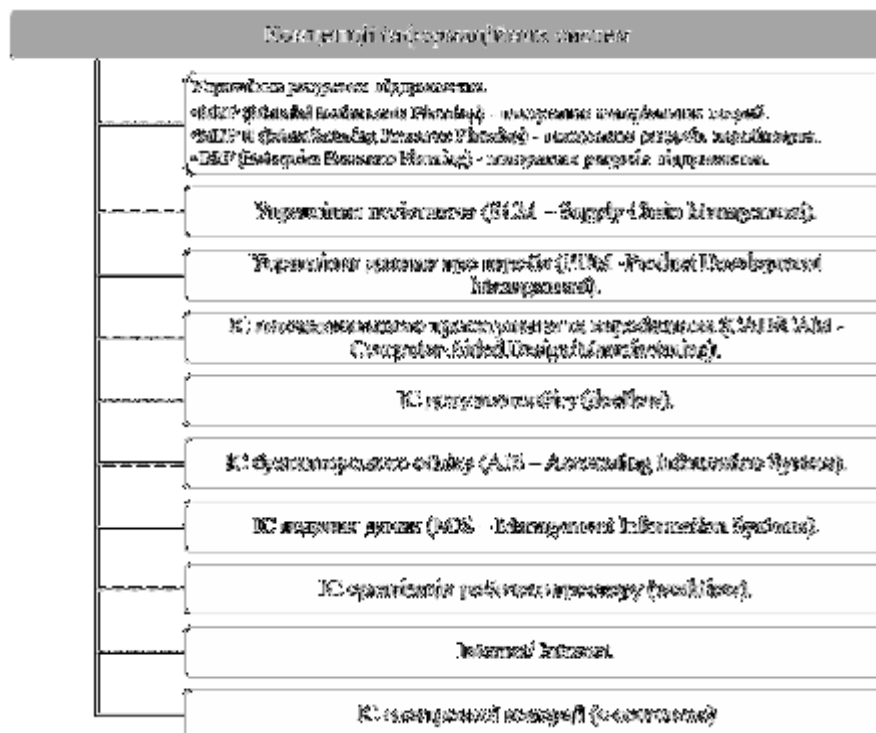

Рис. 3. Концепції інформаційних систем

Джерело: авторське опрацювання на основі [8; 9].

Рис. 4. Класифікація забезпечень, очікуваних після залучення інтелектуальних інвестицій

Джерело: авторська розробка.

формована в рамках бухгалтерського, фінансового й управлінського обліку. Також залучається інформація, що отримується із зовнішніх джерел. За відсутності в базі даних внутрішнього обліку інформації, необхідної для виконання завдань контролінгу, проводяться спеціальні одноразові або періодичні вибіркові обстеження на підприємстві [7, с. 128].

Управління в системі контролінгу базується на обробці контролером значного масиву інформації і представлення її в доступному вигляді керівництву для прийняття відповідних управлінських рішень. У зв'язку з цим виникає необхідність застосовувати інформаційні системи управління підприємством.

В.С. Пономаренко, Л.В. Різніченко і Н.В. Ткаченко виділили існування концепцій інформаційних систем на підприємствах у розвинутих країнах, які зображено на рисунку 3.

Погоджуємось із Л.В. Різніченко і Н.В. Ткаченко, що для українських промислових підприємств найбільш актуальними є концепції планування ресурсів виробництва (MRP II) і планування ресурсів підприємства (ERP) [9].

За баченням О.М. Кармінського і С.Г. Фалько нові підходи до інформатизації контролінгу і впровадження сучасних систем підтримки прийняття рішення мають на меті:

(1) роз'яснити економічні проблеми організації, які знаходяться в тенденції постійного ускладнення, й оперативно проаналізувати їх;

(2) забезпечити інформаційну підтримку управління бізнес-процесами по встановленим цілям;

(3) проаналізувати і запропонувати можливі рішення з реструктуризації і розвитку бізнесу [10, с.139—140].

Наразі у вищих відсутня підготовка фахівців за спеціальністю "Контролінг", тому для досягнення високого рівня кваліфікації і компетентності, широти залучення різноманітним методів і технологій фахівцем-контролером, який безпосередньо приймає участь в системі управління підприємством, необхідно слідкувати за особистісним розвитком контролерів, періодично залучаючи при цьому інтелектуальні інвестиції. Практичне очікування від вкладених інтелектуальних інвестицій реалізується у вигляді отримання знань для створення певних видів забезпечень, наведених на рисунку 4.

Н.І. Барикіна стверджує, що науково-технічний фактор є одним із найважливіших у розвитку сучасної економіки, конкурентоспроможність товарів та послуг на міжнародному ринку визначається більшою мірою науково-технічним потенціалом країни. Найбільш розвинені країни світу використовують цей потенціал як ефективний каталізатор розвитку економіки: за наявності новітнього обладнання або висококваліфікованих кадрів існує можливість випустити конкурентоспроможну продукцію на світовому ринку при обмежених природних чи людських ресурсах [11, с. 167—168].

ВИСНОВКИ

Для збереження і подальшого успішного розвитку підприємства доцільно вкладати інвестиції в систему управління підприємством і в особистісний розвиток контролера, які спрямовані на застосування передових методів і технологій контролінгу. Найбільш успішний розвиток підприємства досягається при залученні інтелектуальних інвестицій, які є базою для розробки системи забезпечення ефективного безперервного господарювання.

Література:

1. Авраменко О.І. Економічна сутність інвестицій / О.І. Авраменко // Регіональні перспективи. — № 5 (24) 2002 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.uran.donetsk.ua/~masters/2004/fem/berbic/library/index9.htm>
2. Інвестування: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / А.А. Пересада, О.О. Смірнова, С.В. Онікієнко, О.О. Ляхова. — К.: КНЕУ, 2001. — 251 с.
3. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1 / Редкол.: ... С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Видавничий центр "Академія", 2000. — 864 с.
4. Фурман І.В., Пнівська Т.В. Розвиток інтелектуальних інвестицій в Україні / І.В. Фурман, Т.В. Пнівська. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/62667.doc.htm
5. Пенцак С.П. Чинники забезпечення інвестиційного розвитку підприємства / С.П. Пенцак // "Ефективна економіка", 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=734>
6. Івахненко С.В. Фінансовий контролінг. Методи та інформаційні технології [Текст] / С.В. Івахненко, О.В. Мелих. — К.: Знання, 2009. — 319 с.
7. Бородушко І.В., Васильєва Э.К. Стратегическое планирование и контроллинг. — СПб.: Питер, 2006. — 192 с.
8. Пономаренко В.С. Інформаційні системи і технології в економіці. — Київ: "Академія", 2002. — 544 с.
9. Різніченко Л.В., Ткаченко Н.В. Досвід упровадження корпоративних інформаційних систем управління на вітчизняних підприємствах [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.kdu.edu.ua/statti/2009-4-2\(57\)/184.PDF](http://www.kdu.edu.ua/statti/2009-4-2(57)/184.PDF)
10. Контроллинг: учебник / А.М. Карминский, С.Г. Фалько, А.А. Жевага, Н.Ю. Иванова; под ред.

А.М. Карминский, С.Г. Фалько. — М.: Финансы и статистика, 2006. — 336 с.

11. Барикіна Н.І. Інтелектуальні інвестиції та їх роль в економіці України / Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф. (м. Суми, 24—26 квітня 2013 р.): у 4 т. / За заг. ред. О.В. Прокопенко. — Суми: Сумський державний університет, 2013. — Т. 4. — С. 167—168.

References:

1. Avramenko, O.I. (2002), "Economic essence of investments", Regionalni perspektivy, [Online], vol. 5 (24), available at: <http://www.uran.donetsk.ua/~masters/2004/fem/berbic/library/index9.htm>
2. Peresada, A.A., Smirnova, O.O., Onikiienko, S.V. and Liakhova, O.O. (2001), Investuvannia [Investment], KNEU, Kyiv, Ukraine.
3. Mochernyj, S.V. (2000) Ekonomichna entsyklopediia [Economic encyclopaedia], Academy, Kyiv, Ukraine.
4. Furman, I.V. and Pnievs'ka, T.V. (2010), "Development intellectual investments into Ukraine", [Online], available at: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/62667.doc.htm
5. Pentsak, S.P. (2011), "Factors of ensuring investment development of the enterprise", Efektyvna ekonomika, [Online], available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=734>
6. Ivakhnenkov, S.V. (2009), Finansovyy kontrolinh. Metody ta informatsijni tekhnolohii [Financial controlling. Methods and information technologies], Knowledge, Kyiv, Ukraine.
7. Borodushko, Y.V. and Vasyl'eva, E.K. (2006), Stratehicheskoe planirovanye y kontrollynh [Strategic planning and controlling], SPb, St. Petersburg, Russia.
8. Ponomarenko, V.S. (2002), Informatsijni systemy i tekhnolohii v ekonomitsi [Information systems and technologies in economy], Academy, Kyiv, Ukraine.
9. Riznichenko, L.V. and Tkachenko, N.V. (2009), "Experience of introduction of corporate information management systems at the domestic enterprises", Visnyk KDPU imeni Mykhajla Ostrohrads'koho, [Online], vol. 4 (57), available at: [http://www.kdu.edu.ua/statti/2009-4-2\(57\)/184.PDF](http://www.kdu.edu.ua/statti/2009-4-2(57)/184.PDF)
10. Karmynskij, A.M. Olenev, N.Y. Prymak, A.H. and Fal'ko, S.H. (2002), Kontrollynh v byznese. Metodolohycheskye y praktycheskye osnovy postroyeniya kontrollynh v orhanyzatsiyakh [Controlling in business. Methodological and practical bases of creation of controlling in the organizations], 2nd ed, Finance and statistics, Moscow, Russia.
11. Barykina, N.I. (2013), "Intellectual investments and their role in economy of Ukraine", Ekonomichni problemy staloho rozvytku [Economic problems of a sustainable development], Mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiia, prysviachena pam'iaty prof. Balats'koho O.F. [The international scientific and practical conference devoted to memory of the prof. Balatsky A.F.], Sumy state university, Sumy, Ukraine, pp. 167—168.

Стаття надійшла до редакції 18.08.2014 р.